

Prof. dr hab. Henryk **MEISEL**
(3 III 1894—14 VIII 1981)

Profesor dr hab. Henryk Meisel urodził się w Drohobyczu 3 marca 1894 r., zmarł w Warszawie 14 sierpnia 1981 roku.

Przebieg pracy zawodowej i naukowej Prof. Meisla odtwarzam z dokumentów udostępnionych mi przez Rodzinę oraz Instytut, w którym przepracował 42 lata. Profesora poznałam w 1952 r., przez lat 12 był moim bezpośrednim przełożonym, nauczycielem i wychowawcą.

Dzieje Profesora odzwierciedlają losy ludzi urodzonych w ubiegłym stuleciu na ziemiach zaboru austriackiego, walkę o niepodległość Polski, mroki okupacji, obozy koncentracyjne i czas odbudowy po wyzwoleniu.

W wieku lat 18, ze świadectwem dojrzałości, rozpoczął studia na fakultecie lekarskim Uniwersytetu Wiedeńskiego. W 1920 r. uzyskał dyplom lek. medycyny, nostryfikowany w rok później na Uniwersytecie J.K. we Lwowie. Lata studiów przerywane były pracą zawodową, którą jako lekarz bądź bakteriolog pełnił w latach 1915—1918 w służbie armii austriackiej. W 1920 r., już w armii polskiej, jako porucznik-lekarz pełnił funkcję pełnomocnika do zwalczania epidemii na terenie Przemyśla.

W dniu 1 czerwca 1922 r. rozpoczął jako asystent naukowy pracę w filii Państwowego Zakładu Higieny we Lwowie, służbę tę pełnił do końca swego pracowitego, czynnego życia zawodowego.

W latach 1924—1930 jako adiunkt Prof. Gąsiorowskiego opublikował 15 prac, w tym 8 w zagranicznych czasopismach naukowych. W tym czasie też pracował w lecznictwie jako ordynator, w szpitalu lwowskim.

Wybuch wojny w 1939 r. zastał Go we Lwowie, do roku 1941 pracował jako kierownik okręgowej pracowni bakteriologicznej, a następnie pełnił funkcję Kierownika Oddziału w Instytucie Sanitarno-Bakteriologicznym. W latach 1941—1943 pracował w Instytucie Weigla we Lwowie. Aresztowany przez gestapo przebywał w obozach koncentracyjnych: w Oświęcimiu, Gross-Rosen i Weimar-Buchenwald. Uwolniony 11 kwietnia 1945 r. powrócił do Polski, by już 1 lipca stawić się do pracy w Centrali Państwowego Zakładu Higieny, która powstała w Łodzi. Prowadził tam, jako kierownik, Oddział Produkcji Szczepionek. W 1946 r. został przeniesiony wraz z Centralą PZH do Warszawy i objął kierownictwo Zakładu Bakteriologii i Medycyny Doświadczalnej, pełnił również funkcję Zastępcy Naczelnego Dyrektora PZH.

W 1947 r. został mianowany docentem mikrobiologii i immunologii i uzyskał stypendium Światowej Organizacji Zdrowia na pobyt naukowo-szkoleniowy w Stanach Zjednoczonych. Zapoznał się tam ze standaryzacją preparatów biologicznych i metodami ich kontroli oraz z diagnostyką beztlenowo rosnących chorobotwórczych drobnoustrojów. Po powrocie opracował cykl wykładów dla potrzeb kursów doskonalenia kadr służby zdrowia. W wykładach tych omówił nowe zagadnienia mikrobiologii i serologii. Opublikował w tym czasie dwie prace stanowiące zapowiedź problematyki, którą zajmował się przez wiele lat. Jedną z nich dotyczyła biologicznych podstaw laboratoryjnej oceny wartości szczepionek, druga zaś aktualnych zagadnień z dziedziny beztlenowo rosnących zarodnikowców. W 1951 r. ukazał się VII zeszyt *Mikrobiologii Lekarskiej*, a w nim podręcznikowe opracowanie pt.: „Clostridia”. Do dziś jest to jedyne polskie źródło podstawowych wiadomości z dziedziny biologii drobnoustrojów z rodzaju *Clostridium*.

W 1954 r. uzyskał tytuł profesora nadzwyczajnego i po reorganizacji Instytutu powierzono Mu kierownictwo nowo powstałego Zakładu Badania Surowic i Szczepionek. Pomimo wyodrębnienia nowego Zakładu Bakteriologii, zorganizowana przez Profesora Pracownia Beztlenowców pozostała pod Jego bezpośrednim kierownictwem. W *Zeszytach Problemowych Nauki Polskiej* opublikował wówczas pracę pt.: „Szczepionki i surowice lecznicze”. Zorganizował konferencję na temat chorobotwórczych drobnoustrojów ciepłoopornych rosnących w warunkach beztlenowych. Stał się autorytetem w dziedzinie standaryzacji surowic i szczepionek oraz w dziedzinie obejmującej zagadnienia związane z drobnoustrojami z rodzaju *Clostridium*.

W 1956 r. Prof. Meisel przedstawił pracę doktorską pt.: „Budowa antygenowa beztlenowo rosnących zarodnikowców” i uzyskał stopień naukowy doktora nauk medycznych. Rozprawa ta była wówczas jedynym opracowaniem w języku polskim na ten temat i przedstawiała aktualny stan wiedzy o budowie i właściwościach antygenowych komórek

wegetatywnych, spor oraz toksyn i enzymów wytwarzanych przez te drobnoustroje. Praca ta zawierała ponadto cenny wkład badań własnych autora, a wnioski z tych badań do dziś są cytowane w podręcznikach i monografiach krajowych i zagranicznych. W 1959 r. otrzymał tytuł profesora zwyczajnego. Działał czynnie jako członek Komisji Farmakopei Polskiej, Komisji Kwalifikacyjnej w PZH, Komitetu Mikrobiologii Polskiej, Rady Programowej PTL, Rady Naukowej Instytutu Matki i Dziecka, The Royal Society of Medicine, Deutsche Akademie der Naturforscher Leopoldina; ponadto pełnił funkcję przewodniczącego Oddziału Warszawskiego PTM, Przewodniczącego Komisji do Kolekcji Drobnoustrojów PAN oraz konsultanta naukowego w Centralnym Laboratorium WWSS. Był honorowym członkiem American Society of Medicine. Brał czynny udział w 11 Międzynarodowych Kongresach Standaryzacji Biologicznych Preparatów.

Zorganizował od podstaw kontrolę surowic i szczepionek produkowanych w kraju i kierował nią z niezwykłą sumiennością i znajomością przedmiotu. Kierował Zakładem i pracami naukowo-badawczymi zespołu z zakresu standaryzacji i udoskonalenia środków i metod stosowanych w profilaktyce chorób zakaźnych oraz unikalnymi pracami z zakresu beztlenowo rosnących drobnoustrojów z rodzaju *Clostridium*, głównie zajmując się analizą ich toksyn i procesu sporulacji, jak też antygenowymi właściwościami toksyn, laseczek i spor. Opublikował w tym czasie wiele prac związanych z analizą struktury, klasyfikacją i identyfikacją drobnoustrojów z rodzaju *Clostridium*, był zapraszany na międzynarodowe konferencje organizowane na temat beztlenowców, na których wygłaszał referaty wiodące w tej dziedzinie.

Jako wybitny badacz o ogromnej erudycji i szerokich kontaktach z ośrodkami — odpowiednikami Zakładu, inspirował pomysłami cały swój zespół z niewyczerpaną inwencją twórczą. Zawsze był gotów do dyskusji, zawsze dysponował czasem dla młodszych kolegów. Drzwi Jego gabinetu, tak jak Jego serce i umysł, stałe były otwarte dla nas — młodych. W ramach swojej pracowni badań nad beztlenowcami nawiązał kontakt z terenowymi placówkami służby zdrowia, propagując diagnostykę, szkoląc pracowników i opracowując materiały pomocnicze ujednoczonych metod postępowania. Pracownia ta stała się wkrótce ośrodkiem referencyjnym drobnoustrojów z rodzaju *Clostridium*, a publikacje zespołu pod kierunkiem prof. Meisla weszły na trwałe do literatury światowej.

Z tego okresu zachowały się opinie Prof. M. Kasprzaka i Prof. F. Przesmyckiego o Prof. H. Meislu: „Jest to człowiek nauki, wybitny specjalista, autor wnikliwych prac badawczych o dużej wartości teoretycznej z aspektem wdrożeń praktycznych z zakresu immunologii i standaryzacji biopreparatów oraz serologii i bakteriologii z zakresu beztlenowców. Su-

mienny i pracowity, cechy te z talentem przekazuje swym uczniom. Wielki humanista o rozległych zainteresowaniach...”

Niewiele już można dodać do tych słów przekazanych przez ludzi, którzy Go znali i dłużej i wszechstronniej. Jako asystent z najbliższej Profesorowi pracowni miałam możliwość poznać Jego skromność, wiedzę, aktywność zawodową, pełną gotowość dzielenia się swym doświadczeniem z innymi. Pamiętać Go będę jako Człowieka niezwykle życzliwego, angażującego się we wszystkie nasze codzienne sprawy. Był dla nas kimś więcej niż szefem, bo nauczycielem i wychowawcą. Po przejściu na emeryturę (w październiku 1964 r.) stale był z nami w kontakcie, okazując niezmiennie zainteresowanie inspirujące do rozwiązywania trudnych problemów związanych z czynnym uodpornieniem przeciw botulizmowi i zgorzeli gazowej. Wielka indywidualność Jego Osobowości pozostawiła ślad w zespole odpowiedzialnym za jakość biopreparatów w aspekcie etyki zawodowej. Trudny do zdefiniowania status „Kontrolera” został na trwałe wmontowany w świadomość zespołu.

Profesor Meisel opublikował ponad 100 prac, w tym monografie, podręczniki, artykuły pogładowe. Wiele z nich drukowały czasopisma naukowe zagraniczne, utrwalając Jego dorobek w nauce światowej.

Profesor Henryk Meisel był wyróżniony: Medalem 10-lecia Odzyskania Niepodległości (1930 r.), Krzyżem Oficerskim Odrodzenia Polski (1951 r.), Nagrodą Państwową II stopnia (1953 r.), Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1954 r.), Medalem 10-lecia Polski Ludowej (1955 r.), Odznaką za Wzorową Pracę w Służbie Zdrowia (1960 r.) i Medalem 50-lecia Państwowego Zakładu Higieny (1968 r.).

Dziś, Żegnając Profesora, zachowujemy Jego Postać głęboko w pamięci.

Doc. dr hab. Danuta Rymkiewicz